

ALMANNI RESCRIPTUM.

Venerabili præposito THEUDOINO, ALMANNUS peccator.

Præcipis mihi charitate cœlitus infusa cordibus electorum per Spiritum sanctum qui datus est nobis, ut vitam sancti Memmii Catalaunensis primi pontificis, vetustate neglectam et imperitia corruptam, haud secus ac si ex cineribus effossam, innovare contendam peritia corrigam; et quidquid videtur deesse, moliar supplere studio veritatis impressus. Sed multa sunt, quibus facile tanto me possum excusare negotio. Primum, quod disputatio neoterica non congruit tantæ gravitatis et sanctitatis viro. Secundum, quod ipse testis ignorantiae meae, nullius testimonio nititur conscientia mea, ut me profitear sapientem, cum sim insipiens: ideoque minus convenit, ut præsumam ultra vires aggredi negotium. Tertium et maximum illud est, quod peccatorum meorum luctuosa recordatio, dum pro debito delictorum meorum me soli delegat amaritudini, terribilem mihi timorem incutit, illius gesta pangere stylo, cujus prædicationis apostolicæ et sanctissimæ religionis nunquam me, proh dolor! participem imitatoremq; exhibui. Fateor ergo, debetur hoc opus vitæ merito, et charitatis scientia sapienti, non mihi per omnia insipienti, ne mihi veniat illa vox justæ severitatis, quæ dicat: *Quare tu enarras justias meas, et assumis nomen meum per os tuum?* (Psal. XLIX.) Sed quia te precante charitas jubet, te hortante Christus imperat; quantumcunque nostrum fuerit minusculum, non subterfugiam, quin quod Dominus dederit, pandam. Novi etenim quod dicitur: *Aperi os tuum, et implebo illud* (Psal. LXXX); et: *Operare terram tuam, et satiaberis panibus* (Prov. XII, 11). Nec quæram altitudinem verborum, cum minime unquam illam attigerim; sed et simplex habens ab antiquitate materiam, verbis quidem simplicem, sed factis limpidius sole lucentem, et omnem mundanæ molis machinam potentia sui et virtute divina transcendentem; et ipse velut potero, sequens ero, suffragium a vestris orationibus quærens, ut a quatuor ventis veniens spiritus mortua ossa mea vivificet, et

me talem facere dignetur, a quo non exigit debita usque ad novissimum quadrantem, quin potius debeat et dimittat omnia delicta mea usque ad novissimum quadrantem. In quo sanctus Memmius nobis pius intercessor existat, cui devotionis nostræ servitium offerre conamur, licet exiguum, tamen quantum nostræ parvitatibus igniculus et veritatis materia cum auxilio divino contulit nobis. Atque in hoc communi opusculo tuum erit eligere quem sortiamur iudicem. Etenim cum in omnibus rebus sit utilis probatio, Apostolo dicente: *Omnia probate, quæ bona sunt tenete* (I Thess. v, 21); maxime in his necessaria habentur, quæ veritatis lucem justæ examinationis efficacia spectant; et hoc vel solum maximum est, cur exspectamus iudicium sapientiæ. Etenim ipsas grammaticæ cautelas, quibus a barbarismo aut solecismo censet ipsa cavendum, aut nihil aut parum curamus in hujus rei moderatione: cum quærentur veritas, et debeat facessere vanitas, et optemus fugere contrarium, cum insistamus gravitati [i. veritati] pro viribus mentis. Neque hoc dicimus, ut grammaticam reputemus in vitio, cum sit ipsa sola, vel maxima virtus scientiæ: sed quia veritati operam dantibus obscurantur alia, velut a sole sidera. Unde dictum est: *Tenebras non amabo, cum solem videro*. Denique quantam in hoc patiar verecundiam, effari aut vix, aut minime possum, veritus ne siam fabula sapientibus, qui in hac re volui consulere legentibus: ubi succurret modestiæ latebra, si fieri posset, ut absque exaratoris nomine manet scriptura in opere. Et hæc arbitrio tuo pariter derelinquo. Potens est enim Deus auferre opprobrium nostrum, quod et faciet, ut in misericordia ejus veraciter confidimus, intercedente beato Memmio, qui nos cœlitus oculis respicit benignis; te per devotionem mentis hortantem, me pro debita fidelitate et capacitate cordis scribentem. Opto itaque vobis hujus facti non modicam manere mercedem: cui cum omnia debeam, tam arduam rem negare non potui. Opto vos quam bene valere, et esse felicem usque ad supernæ gloriæ contemplationem.

ANNO DOMINI DCCCLXIX.

PAULUS ALVARUS CORDUBENSIS.

NOTITIA HISTORICA.

(Apud Antonium, Bibliotheca Hispana vetus, tom. II, p. 473.)

Synchronus omnibus his fuit ALVARUS CORDUBENSIS, de quo memoriæ quidquid est, compilavit Ambrosius Morales lib. xiv, cap. 3. Nobis tamen non

omnia placent quæ de eo uti comperta referuntur. Ait Morales illustri cum genere ortum Cordubæ fuisse, atque idcirco *Serenitatis et Serenissimi* voca-

bulo compellatum ab Eulogio eundem putat (a). Sed, si non alius est auctor epistolæ cujusdam inter alias Alvari ad Eleazarum secta Judæum ex idololatra, quæ incipit : *Confectam mendacio*, etc., fateri opus est, de genere Hebræorum esse eum qui hæc de se ad Eleazarum : « Quia ex ipsa stirpe Israelitica orti parentes olim fuerunt nostri; sed ubi desideratos cunctis gentibus venit, illico jam venisse cognovimus. » Et clarius expressiusque infra : « Et hæc dicimus ut vestra frangatur superbia, et-retundatur assertionis versutia. Cæterum liberior mihi responsio et brevior, imo clarior exstat, eo quod ex Israelis stirpe descendens cuncta mihi glorior dicta, quæ tibi tu applaudis excerpta. Prudenter intellige, et collige sapienter, et æquus arbiter esto. Quis magis Israelis nomine censeri est dignus, tu qui diu ex idololatria ad summi Dei cultum reversus es, an ego, qui et fide et genere Hebræus sum? Sed ideo Judæus non vocor, quia nomen novum mihi impositum est, quod os Domini nominavit. Nempe pater meus Abraham est, quia majores mei ex ipsa descenderunt traduce. Expectantes enim Messiam venturum, et recipientes venientem, magis illi videntur Israel esse quam qui expectabant, et venientem respuerunt, nec tamen eum expectare cesarunt. »

172. Aliquo autem modo videtur et mihi Gothum se esse affirmare ad eundem Eleazarum rescribens epistola, quæ mutila est in postremo loco, et incipit : *Quæ stylus tuæ prosecutionis*, nempe his verbis : « Sed ut me, qui sim ipse cognoscas, et amplius me tacendo devites, Virgilium audi (b) :

Mortem contemnuunt laudato vulnere Getes.

Necnon et illud :

Getes, inquit, quo pergit equo ;

Unde et illud exstat poetæ :

Hinc Dacus premat, inde Getes occurat.

Ego sum, ego sum, quem Alexander vitandum pronuntiavit, Pyrrhus pertinuit, Cæsar exhorruit. De nobis quoque et noster Hieronymus dicit : Cornu habet in fronte, longe fuge. » Quæ nisi ad genus scribentis referantur, quasi ludens jactaverit Gothicam ferociam provocanti adversario pertinescendam, nescio quem alium idoneum sensum habeant. Cæterum quod de *Serenitatis* salutatione Alvaro attributa prius dictum fuit, alius omnino quam hodiernus est stylus erat illius temporis, quo tam isto quam *Excellentiæ* et *Sublimitatis* honore sese invicem non præcipuè alicujus dignitatis homines excipiebant.

173. Exempla habemus in his ipsis Alvari, et aliorum ad eum, epistolis. Cujusdam inscriptio talis est : *Serenissimo omnium catholicorum domino meo Romano*, quem Romanum medicum vocat lemma epistolæ. Ad eundem : *Anteriorum meorum*, inquit, *exordians, serenissime domine, erga vos*, etc. Paulo infra *sublimissimum* hunc ipsum vocat. Ac deinde : *Mi sublimissime domine, dilectionem meam erga vos*, etc. Ejusdem generis fuit *Excellentiæ* compellatio. Sperandus ad Alvarum : *Et ad ea quæ vestra excellentia posuit, revertam*. Animadvertendum est tamen quod sive a Gothica origine, sive aliam ob causam, videtur is *Flavii* et *Aurelii* cognominibus ab iis qui litteras ei dabant, compellatus; sed proprio nomine *Alvarum Paulum* se ipse vocat in plerisque epistolis.

Sed quidquid de stirpè sit Gothica, an Hebræa, modeste ipse in *Indiculo luminoso*, cujus auctor fuisse creditur, de suis studiis loquitur : « Quia nec in liberalium artium disciplina non excultum [f. disci-

plina excultus] proprium ignoro studium, et nescientiam meam ipse non nescio; et quod magisterio humano non didici, exhibere aliis, utpote ignarus, non valui. » Sed licet eloquentiam desideremus in viro densis captivitatis tenebris immerso, ingenium doctrinamque suspicimus. Sub Sperandeo, una cum Eulogio martyre, bona mente et feris cogitationibus admodum profuisse eum alias novimus.

Calamitates etiam ab adversariis passus dicitur, de quibus ipse ad Romanum medicum : « Omnes adversantes mihi amicissimos feci, et quibusdam pacificis nexibus utens solertia animi, manu dilectionis contrarios amplexavi, humilitate leniens, et affectione demulcens. » S. Eulogii martyris amicitia in primis claruit, scriptisque ejus *Vita* et *Martyrio* : cujus scripti frontem hæc inscripsit nota, conditionemque status sui laicalis et sæculo hærentis omnibus notum reliquit. « Profeiter, inquit, me non audita et dubia, sed visa et per me probata retexere (de Eulogio) : quoniam gratia Dei cooperante a primævo adolescentiæ flore charitatis dulcedine et Scripturarum amore uno vinculo concordati inveni hujus vitæ, licet non pari ordine, tamen pari affectu, in cunctis quæstionibus duximus jugum. Sed ille sacerdotii ornatus munere, pennis virtutum in sublime evectus altius evolabat, ego luxuriæ et voluptatis luto confectus, terra tenuis repens hæctenus trahor. » Conjugio autem astrictum fuisse Alvarum, Joannes Hispalensis ei scribens innuere his videtur : « Salutare præsumo per os vestrum omnem decorem domus vestræ. Salutat vos domina Froisinda, » etc.

Plura ex eodem *Vitæ* Eulogii exordio de communi utriusque sub Sperandei abbatis ductu consuetudineque subijcere, quia de studiis concepta sunt, libet. « Agebamus, ut alia præteream in editis videnda, utrique Scripturarum delectabilem, inquit, lusem, et scalmum in lacu nescientes regere, Euxini maris credebamur fragori. Nam pueriles contentiones pro doctrinis, quibus dividebamur (forte in philosophorum placitis) non odiose, sed delectabiliter epistolatim in invicem egimus, et rhytmicis versibus nos laudibus mulcebamus. Et hoc erat exercitium nobis melle suavius, favis jucundius, et in ante nos quotidie extendentes multa inadibilia tentare in Scripturis puerilis immatura docibilitas egit. Ita ut volumina conderemus, quæ postea ætas muta abolenda, ne in posteros remanerent, decrevit. »

Opera hujus Alvari nobis feliciter conservavit codex quidam Ecclesiæ Cordubensis a septingentis, ut colligere datur, annis scriptus, quem vidit Morales laudatque non uno loco (c). Codicem alium Toletanæ Ecclesiæ Thomas Tamaus laudat (d). Nos inde dimanans omnium quæ ibi exstant habemus exemplum, transcriptum ex altero nobis communicato ex amplissima Francisci S. R. E. cardinalis Barberini Romana bibliotheca, in qua asservatur : olim eidem purpuratorum magno decori, et litteratorum ac litterarum protectori beneficentissimo, Matrili, dum eo sanctæ memoriæ Urbani VIII a latere venisset legatus, ab eodem Thoma Tamao de Vargas, regio chronographo, una cum aliis antiqui ævi monumentis Hispanis, ex apographo suo scriptum et oblatum.

Hujus conspectum hic dabimus, quemadmodum ex eo, quod fuit laudati Thomæ Tamaus, exemplo prodiit : *Aurelii Flavii Alvari illustris, patricii Cordubensis, S. Eulogii, archiepiscopi Toletani martyris, amici et studiorum collegæ, opera omnia, quæ in bibliothecis Hispaniæ exstant, a multis hæctenus desiderata, nunquam edita e codice pervetusto Ecclesiæ Cordubensis litteris exurato, bona fide pri-*

epigraphæ : *Las ayudas para lo de aqui adelante, et lib. xiv, cap. 3.*

(d) In notis ad Luitprandum, ann. 869, pag. 209.

(a) Eodem argumento Higuera utitur in notis ad Luitprandum anno 846.

(b) Falso tribuuntur hi versus Virgilio.

(c) In præfatione ante lib. xi *Hist. Hispan.*, sub

manuscripta, tandem e bibliotheca D. Thomae Tamaii de Vargas historiographi regii, libenter communicata. Nempe hac inscriptione insignitum habebat vir ille doctissimus, quod editioni præparabat, Alvari operum corpus, quo hæc continentur.

Indiculus luminosus. Incipit: *In defensione servorum tuorum, Domine, etc.* Scriptus ab auctore anno 854, ut ex his liquet: « Siquidem in hoc, ait, Incarnationis Domini anno octingentesimo quinquagesimo quarto, et æra, quæ currit, octingentesima nonagesima secunda, anni Arabes lunares ducenti cumputantur quadraginta, solares vero anni ducenti..... ex qua summa supersunt anni solares sexdecim. » Opus non est in computum hocce diligentius inquirere, dum Incarnationis, æræ Hispanæ, Arabumque seu Hegiræ annos habemus. Alvari esse hoc opus negaverat olim Morales (a) ex eo maxime, quod nullum in eo verbum de Eulogio factum reperitur, Alvari amicissimo capite: quod vix committere hic potuerit, idem cum illo argumentum tractans Atamen postea renuntiavit huic opinioni, cum Historiam scriberet (b), et ex animi sententia hunc nostro librum adjudicavit. Jure quidem; ipse enim stylus et verbis et compositione cæteris Alvari scriptis simillimus eademque res, idem utriusque tempus Eulogii et Alvari; necnon et mentio in Eulogii Vita extans scripsisse Alvarum aliquod opus quod ad historiam illius persecutionis pertineret, in tuto ponere videntur, non alium esse libri auctorem.

Quare has partes sequuntur frequenter nostri (c), excepto uno usque ad suum tempus Hieronymo Romano de la Higuera; ea tamen ipsa inconstantia, quæ in aliis ejus operibus apparet, et maxime in præstituendo Indiculi hujus auctore. Nam si Luitprandum (d), Higuerae opus, consulas, Bonitus, episcopus Toletanus; si autem ejusdem Julianum, Wistremirus et idem Toleti præsul fuerit. Necnon et unus idem Julianus id posterius in Chronico effert, et in epistola Chronici præambula pro Bonito stat. Et hunc hominem suspicant plures, de quo apte cum Ennio dixeris: *Imus hinc, imus illinc: cum illuc ventum est, iri illinc lubet*; aut cum Græco alio: *Aio negoque, quidque dicam nescio.* Cujus quidem nihili auctoritas hæreret tamen fecit Thomam Tamaium, virum falli præstigiis hisce minime dignum, qui demum post incertam omnem viam, ad Alvarum flectit. Eoque movetur maxime quod *luminosi* hoc epitheton *Indiculo* adaptatum, quasi proprium, et uti tunc loquebantur scriptorum aliorum Alvari verna sit. Hujus rei aliquot is exempla adducit, ex Vita nempe Eulogii, et ex ad eundem epistola quadam.

Ultra hæc, in alia ad Joannem Hispalensem in fine: *Atque luminositer cuncta nobis oris vestri aperta sententia revelet.* Nec auctor Indiculi contentus fuit usurpasse tantum in lemmate hoc vocabulum, quinimo passim eo utitur. *Eleazarus* (alicubi ait) *in lib. II Machabeorum luminositer docet.* Et alibi: *Et B. Joannes in sua epistola prima luminositer docet.* Nec minus Indiculi nomen Alvarus usurpat in epistolis, et desideratum nobis amici *Indiculum* misit. Ad hæc *Invectio*nis nomine, quasi sermonem ad aliquem factum dixeris, sæpissime tam Indiculi auctor quam Alvarus alias utitur. In *Indiculo* hæc legas: « Cui recte convenit illa in Israelitica gente exaggerationis invectio. » Et paulo post: « Et licet invectio accurata exerto opere [f. exerto opere] in campum tota producat. » Et iterum post pauca: « Illecebrosa invectio non puduit. » Atque item: « Et contra reprehensionis invectioem stolidam. » Vix alius quam

Indiculi hujus auctor sic sæpe locutus fuerit quemadmodum in epistolis Alvarum locutum legimus. In una earum quas ad Joannem scripsit: « Et tota contra hæc certet invectio vestra. » Et in alia ad eundem Joannem bis intra pauca verba: « Nunquam enim sedatur responsio, nisi prius vincatur (e) invectio. » Et: « Sit flexuosa catenula. et catenatum contentio flexuosa, quæ nec invectio nibus eliditur, nec responsionibus terminatur. » In epistola quoque ad Romanum medicum: « Et invectio nis adversariorum apologetico retunderem opere. »

Quamplurima sunt in quibus idem utrobique sibi respondet auctor, quæ ut de re qua de agimus non ultra dubitetur, subjungere opera pretium est. *Sequiped* nominandi casu, et plurativo numero, indiculo sunt ii, qui sequuntur pedibus: « Et pro dogmate eruditus, et Christi *sequipedis.* » Et infra: « Nos vero evangelici servi Christi discipulorum rusticanorum *sequipedi.* » Item de Mahometi sectatoribus: « Quam impurissimi sectam impurissime *sequipedi* ampliatis, » etc. De ipsa vox: *Sequipedes fidei suæ.* Eodem modo loquitur una ex epistolis ad animum episcopum quemdam: « Et ideo, mi sublimissime domine, apostolorum vicarie, et rerum opificis Christi *sequipede* (f), » etc. Phrasis est Indiculi, opus præcidere pro finire. *Fine debito opusculum præcidamus.* Quemadmodum et epistolarum, quartæ scilicet ad Joannem Hispalensem, quo *fine talia præcidit dicta.*

Adverbo seu præpositione *tenus* sæpe utitur hic, quem eundem credimus scriptor. De beatis visione Dei fruentibus Indiculus ita loquitur: « Quietudine jam lætantes æterna, et regi suo facie tenus servientes. » Item *cælo tenus*, pro, usque ad cælum: « Ita hi hodie abundantia perfectiori ut sibi videntur, cælo tenus perferunt. » Pari modo *facietenus*, pro apparenter. De Mahometanis: « Pietatis speciem facietenus ostendunt. » Et postea: « *Facie tenus* pietatem prætendentem. » Similiter in Eulogii Vita, quæ certe est Alvari: « *Terratenus* repens hactenus trahor. » Et in epist. 2 ad Joannem: *Verbo tenus narrat.* Et in quarta ad eundem: « Et ipso nomine, *facie tenus* quid sit apertius indagetur; » quasi dicat, patienter. Et in quinta ad eundem: « A terra alius *cælo tenus* extendamus. » Et paulo post: « Astrologi *cælo tenus* voluerunt pennis volare, » pro, usque ad cælum.

Simillimi etiam commatis sunt in *Indiculo*: ut *conatus adfuit.* Et in epist. 4 ad Joannem: *quantum posse mihi existit*, pro, ut potui. Deponentia verba, *opinari, adversari, præconari*, et alia hujusmodi, utrobique legimus active formata. Indiculi hæc sunt: « Fortasse aliquis *opinari* fuisse vitandum. » Et mox: *Opinaverint multa.* Epistolæ 4 hæc sunt: *Tam leviter opinasse.* Auctor Indiculi ait: *Veluti furiosi præconant.* Et mox: *Clamant, replicant et præconant.* Alvarus in Confessione: *Peccata detestas.* Et infra: *Aversare conetur.* Indiculus: « Ex numero ejus revertent. » Epist. 2, « Deus hominem non dedignat. » Epist. 4, « Et nec dum apprehendisse conquerrunt. » Et postea: « Per regulas non *ordivit* Donati. » *Euphrasie* Græco vocabulo Indiculus utitur: « *Euphrasia* sua milleno sectarum ritu conflavit. » Sicut Alvarus initio epist. 4 ad Joannem Hispalensem, quod corruptum est in meo exemplari, sed non in *euphrasie* nomine: « *Emperia* vestra sumentes *euphrasia.* » Verbo *innumerositas* tam Indiculi auctor his, « *innumerositas* licentiam tribuit, » de licentia plures uxores habendi Mahometanis concessa, quam Alvarus epist. 15, ad Eleazarum: « Per diversitatum

(a) In Notis ad Vitam Eulogii in fine.

(b) Lib. xiv, cap. 3.

(c) Petr. Pontius apud Moralem in Notis ad Eulogii Vitam, ubi proxime Ramirezius ad Luitprand.

an. 866, num. 309; Tamaius huc magis inclinat ad an. 869, pag. 208.

(d) Anno 866, num. 309.

(e) In ms. nostro legitur, *conversatur, male.*

(f) In nostro cod. est *sequipede.*

innumerositates utuntur. » *Domui pro domus* in gi- A
guendi casu retinendum utrobique credimus; in In-
diculo nempe: « *Pudet namque insaniam illius domui*
sigillatim exponere; » et in epistola secunda: *Deco-*
rem domui vestræ. Alterius generis substantiva cum
alterius adjectivis juncta, ut *finiamus, passim, ita ut*
in epistolis in Indiculo etiam leguntur. Ex Indiculo
hæc selegimus: « *Imitare decuit factum probabilem.* »
Item, *conjugium quem,* etc. Ex epistola 5 hæc: « *Ad*
illum flectere articulum congruit, quod mentem
macerat. » etc. Ex 7: *Apostoli eum dictum.* Epist. 9:
Abundantio rem pretium. Quæ grammatica est Alvari,
difficillime cum aliis omnibus jam adnotatis duobus
auctoribus communis; ut jam de Indiculi auctore
amplius quærendum non sit.

Neque novæ amici nostri D. Josephi Pellizerii
opinionem deferendum, qui ex eo tantum quod Alvarus
in quadam epistola ad Eulogium scripta sic incipit:
Luminosum vestri operis documentum; suspicatur
ad hoc Eulogii opus, quod *Indiculus luminosus* audit, B
respexisse videri. Plane errat vir eximius, mihi quæ
præcipuo semper honore excipiendus; nam de *Docu-*
mento martyriali, Floræ et Mariæ sororibus virgini-
bus nuncupato, quem librum Eulogius ei cum
proxima retro epistola invisendum remiseraat, Alva-
rus solemniter suo *luminosi* vocabulo utens loquitur.
Nec facile in Eulogio talem sermonis, quæ in Alvaro
est, licentiam reperiemus. Nec tanti ponderis est ut
nos urgere debeat, auctorem Indiculi haud meminisse
Eulogii talis viri, quique eandem olim navaverat
operam; cum potuerit Indiculus hic ab Alvaro scribi
antequam Eulogius *Memoriale* suum *sanctorum* con-
fecisset. Constat enim formatum Indiculum anno
854, uti prius adnotatum fuit; *Memoriale* autem
tertium saltem librum post 856. Suum autem Indi-
culum modeste Alvarum suppressisse ut nec ad Eulo-
gii notitiam perveniret, non impossibile est.

At quod de Toletanis episcopis Bonito et Wistre-
miro audivimus, Higneram ipsum, atque ejus, ut
Alvari verbo utar, sequipedes torquebat maxime, C
tam utilis et docti opusculi auctorem alium a Toletano
fuisse episcopo; et, dummodo huic assererent,
Wistremirus fuerit an Bonitus pariter habuere. Mu-
tilus certe Indiculus ad nos pervenit, cum non tantum
illius partis quam habemus finis, imo totus alter,
sive secundus liber, desideretur, ut ex his constat:
« *Et quam hæc universalis sit nostra credulitas in*
secundo hujus operis librorum majorum firmavit
auctoritas. » Et alibi: « *Ac in secundo libro*
doctorum sententias congregemus, nostrasque ope-
rosas fabellas veracium stillatione firmemus. » *Argu-*
mentum operis, defensio illorum qui Cordubæ sese
martyrio non perquisiti obtulerunt, pro quibus et
Eulogius decertavit; dein prophetiarum de Mahometo
et ejus nefanda hæresi explicatio. Sequitur in
codice Cordubensi

Confessio ejusdem Alvari quæ incipit: Excelsæ
Deus, ineffabilis, etc., ad exemplum Isidorianæ,
demississimi ac vero pœnitentiæ malleo contriti D
animi signa præferens manifestissima.

Liber epistolarum: quarum

I. Inscriptur ad Joannem, seu Flavium Joannem
Paulus Alvarus. Initium est: *Nosti, dilectissime,*
somitem dulcedinis.

(a) *Simplicius englocæ* sive *englocæ* a Græco et
Latino ἐγλογία, *egloga*, id est opusculum, libellus, *epi-*
stola. Græci enim τὸ γ, *gamma* similiter efferunt at-
que Hebræi τὸ γ, *hain*, quasi Latinorum litteræ *g*
liquidum præponant n, et ex utroque veluti duplex
confletur littera *ng.* Ad hunc modum efferi a Gallæ-
cis observo vernacula nomina in *on:* *sermon, oracion,*
confession, etc., quasi dicant *sermong, oraciong, con-*
fessiong. Nec alias apud Græcos facilis est transitus
τοῦ γ, seu ὀψίλου, in O parvum sive *omicron*, ut ἀπὸ
τοῦ ἐγγύσσω, *englocæ* sive *englocæ* descendat.

PATROL CXXI.

II. *Ad Joannem,* quem hic primum vocat *Spalen-*
sem. Lemma: *Aurelio Flavio Joanni Paulus Alvarus.*
Incipit: *Hactenus amicorum more.*

III. Est Joannis *Spalensis* cum hac epigraphe:
Aurelio Flavio Alvaro illustri quoque viro minimi Joannis
suggestio. Vides, ut Joannes et Alvarus invicem se
Aurelium et Flavium, honoris ut credere pronum est
causa, non quod ita appellarentur, vocent. Initium:
O magne domine.

IV. *Ad eundem Joannem.* Alvari est cum iisdem
nominibus. Exordium corruptit vetustas. In meo
exemplo legitur, non procul a vera lectione: *En-*
clocæ, empericæ vestræ sumentes euphrasia imo ener-
gie percurrentes epitoma, jucunda facta est anima.
Libens legerim: *Englocæ empericæ vestræ sumentes*
euphrasiam, hoc est, *dulcissimæ peritiæ vestræ sumen-*
tes (in manibus) *eloquentiam.* Græcis ἐγγύσσω est in-
dulcoro (a), *ducedinem affero, ἐμπειρία, peritia, pru-*
dentia. Et forsitan his tribus Græcicæ linguæ verbis
exordiri epistolam, languescente jam eloquentia,
non putidum fuit. Longior autem aliis hæc est epi-
stola.

V. *Ad eundem* similiter inscripta. Inscriptio:
Post disputationem inscientiæ nostræ.

VI. Est Joannis ad Alvarum, cujus hæc inscriptio:
Illustri, eximio celoque Alvaro, Joannes minimus om-
nibus, in cunctis extremus.

VII. Alvari ad *Speraindeum abbatem,* cum hoc ti-
tulo: *Domino dilectissimo et in Christo Patri Spera-*
indeo abbati, Alvarus cliens. Initioque isto: *Præcibus*
et omnipotens Deus, etc. Diximus in *Eulogio* quisnam
Speraindeus abbas fuerit, quantumque eo magistro
tam Alvarus quam Eulogius martyr Cordubæ in ju-
ventute profecerint.

VIII. *Responsio Speraindei abbatis* mutila cum hæc
nuncupatione: *Illustrissimo mihi domino, ac venerabili,*
seu omni affectione Christi in charitate amplectendo,
inlyto Alvaro Speraindeo. Initium epistolæ:
Dum a tribulationibus. De ea jam diximus in *Spera-*
indeo.

IX. Alvari Romano medico, cum hac epigraphe:
Serenissimo omnium catholicorum domino meo Ro-
mano Alvarus. Exorditur sic: *Anteriorum meorum.*
In hac epistola mentio Romanorum Cordubæ, cujus-
damque principis, necnon et Servandi comitis.

X. Sine titulo est, et videtur scripta cuidam epi-
scopo, quem vocat *apostolorum vicarium, et rerum*
opificis Christi sequipedem (b).

XI. Alvari Saulo episcopo, cum hac epigraphe:
Sanctissimo domino meo Saulo episcopo (Sauli [c]
Episcopi) Pauli Alvari suggestio (d). Post acceptam
in extremo vitæ periculo absolutionem, ut jure de-
buit, jam liber ægritudine ad Saulum episcopum
absolvendus iterum a censuris, nescio quibus, cano-
nico ritu per hanc recurrit epistolam.

XII. *Rescriptum Sauli episcopi Alvaro.* Incipit:
Multa nobis erant. Abnuit absolvere Alvarum, renit-
titque eum ad eos a quibus pœnitentiam in morbo
susceperat: quod negat recte factum præsentem in
urbe episcopo, sine ejus licentia. Insuper pseudoepi-
scopi cujusdam partibus adhesisse Alvarum in-
nuit.

XIII. *Epistola Alvari Saulo episcopo directa.* Exor-
dium hoc: *Epistolam ex nomine vestro.* Improperat

(b) Hæc non Pauli Alvari est, sed *incerti episcopi*
(Sauli fortasse Cordubensis) *ad incertum item episco-*
pum directa. Leguntur in ea statim ab initio nostri
verba: *Et ideo, mi sublimis me domine apostolorum*
vicarie, et rerum opificis Christi sequipede, etc., quæ
funnum aliquem suspensionis injiciunt fueritne ad Ro-
manum pontificem scripta. Exstat apud Florezium
tom. XI, a pag. 156.

(c) Repetitio videtur ejusdem rei.

(d) *Suggestio* non recte in codice meo.

Saulo quod cujusdam homunculi, pacis perturbatoris et hæresum satoris persuasione ac verbis, postulatum ab eo absolutiois officium negaverit. Item quod in pluribus veri Dei ministri partes non egerit.

XIV. *Alvari transgressori directa*. Lemma est : *Dilecto mihi Eleazaro Alvarus*. Principium : *In primis, mi dilecte*. Gallus Eleazar fuit natione, sed Hebræus fide ex Christiano; quare eum transgressorem appellat. Totaque est de promissionibus et prophetiis jam adimpletis venturi Messie.

XV. *Rescriptum transgressoris Alvaro directum*, cum hac salutatione : *Dilecto mihi Eleazar*. Initium : *Scriptisti mihi*. Hujus tamen paucissimos versus superesse fecit alicujus forsau religio, superstitioni proxima, ne Judæi scriptum legeretur. Vere enim quatuordecim versus, qui in pagina sequebantur, cancellavit possessor libri, foliumque integrum subsequens exsecuit; tandemque quatuor aliis versibus epistolam absolutibus paginam, quæ volumen continuabat, nuleavit.

XVI. *Alvari alia Eleazaro directa*. *Dilecto Eleazaro Alvarus*. Initio isto : *Responsionis tuae*. Retundit hæc Eleazari pro Synagogæ erroribus argumenta. Scripta fuit anno 840.

XVII. Fragmenta duo epistolæ alterius Alvaro opposita ab eodem Eleazaro; cum ea quæ inde potuit sine dispendio aliarum Alvari, similiter hic oblivioni sacrificaverit libri possessor.

XVIII. *Alvari alia transgressori directa*. Exorditur : *Confectam mendacio*. Lectu omnia in re Christianæ veritatis adversus perfidiam Judæorum dignissima.

XIX. *Transgressori Alvaro alia brevissima*.

XX. *Reciprocatio Alvari transgressori directa*.

Ante has epistolæ in codice nostro carmina quædam sunt post hanc inscriptionem : *Incipiunt versi*. Sequitur carmen filomelaicum in filomela laudem. *Fragmen alterius carminis*. *Disticha de gallo*. *Versi* (ita seipse vocantur, non *versus*) *laudis vel precis*. *Versi Epimenides, ægritudinis propriæ*. *Lamentum metricum proprium*. *Versi in bibliotheca Leovigildi*. *In crucis laudem*. *Versi heroici in laudem B. Hieronymi*. Omnia hæc in exemplari nostro et in codice Cordubensi. Præterea scripsit Alvarus uti jam vidimus (in *Eulogio*) :

Vitam vel Passionem beatissimi martyris Eulogii presbyteri et doctoris, qui passus est æra dcccxcvii, an-

(a) Habentur hæc omnia apud Florezium tom. XI, a pag. 275, imo, nisi fallor, duplici poematio aucta, nimirum altero a capite mutilo, quod videtur esse de pavone reliquis aves et præcipue philomelam superbe despiciente, a qua tamen cantu vincitur : alio, in quo dorum colores cum lapillorum coloribus comparantur. Videtur autem in his poematiis Alvarus, quod paulo ante innuimus, Isidorum Hispalensem atque Eugenium Toletanum imitari studuisse, ut liquet ex affinis eorum rubricis atque argumento. Aë de Epigrammate *In Bibliothecam Leovigildi*, paulo ante diximus, eodem initio nimirum *Sunt hic plura sacra*, etc., legi in Bibliotheca Isidori. Addimus nunc *Lamentum metricum*, cui simile est Isidori *Lamentum penitentiae* rhythmicum : *Audi, Christe, tristem fetum*. In *Ephemeridibus* autem ægritudinis propriæ videtur Eugenii Toletani ejusdem fere argumenti titulum seu *Querimoniam ægritudinis propriæ* pressis vestigiis secutum; atque item in *Philomelaico*, quod apud utrumque hoc initio ter repetito legitur : *Vox, Philomela, tua, etc.*

(b) Lib. xiv, cap. 3.

(c) Bini exstant in regia Matritensi bibliotheca Pauli Alvari *Scintillarum* codices, quorum alter Gothicus est videturque ineunte sæculo xi exaratus, alter tribus minimum sæculis recentior. Meminit utriusque Florezius tom. XI, pag. 47, a n. 68, nec non aliorum opusculorum in celebri Cordubensi sæpius a

no Incarnationis Domini 859 sub rege Mahomad, diæ Idus Martii, quam ex codice ms. ecclesiæ Ovetensis, hoc titulo insignem, et quasi operum Eulogii prodromum, Morales edidit, et post eum Schotus in *Hispania illustrata* quarto volumine, cum notis ejusdem Moralis.

Hanc consequuntur in eodem codice et editionibus, *Hymnus in diem S. Eulogii* :

Alni nunc redeant

Festa polifera.

atque item epitaphium ejusdem. Omnia hæc, excepto postremo hocce vitæ Eulogii, latent adhuc (a). Neque D. Laurentius Ramirezius, neque D. Thomas Tamaius, nostrarum rerum diligentissimi, qui olim editionem meditati sunt, fidem suam liberaverunt. Forte nos, si otium suppetat scholiis conficiendis, id præstabimus. Tribuitur quoque nostro Alvaro.

Liber scintillarum, in codice membranaceo bibliothecæ monasterii S. Facundi (*Sahagan* vulgo) in Hispania : ubi post S. Gregorii *Expositionem* in *Ezechielem* hic liber exstat cum hac inscriptione : *In Christi nomine, incipit liber Scintillarum Alvari Cordubensis collectus de sententiis sanctorum Patrum*. *Scriptus dicitur v. Kal. Octobris æra mcccxi*. Opera exscriptoris hic laudatur, non tempus auctoris. Exempla duo alia Morales, qui et primum hoc vidit, laudat in relatione adhuc inedita suæ expeditionis regio nutu ad visitanda tabularia et cœmilia Gallicæ, Asturiarum, et Castellæ Veteris intæ, et in Historia (b) Alterum exemplum servari ait Gothica scripturæ antiquissimum in monasterio *de la Espina* Cisterciensis ordinis, quinto decimo a Pincia urbe lapide; alterum in Mindoniensi urbe. Editum opus fuit Basileæ absque auctoris nomine (c) anno.....

Periere alia, scilicet ad Eulogium literæ, seu cum eo velitationes scholasticæ, quas tamen, et rhythmicis versus, *etas*, ut jam ex eo posuimus, *muta abolenda ne in posteros remaneret, decrevit*.

Meditabatur quoque adversus Alcoranum ex proposito scribere, ut ex his Indulci datur colligi : *Quæ omnia in alio opere enucleatius et limatiore invectione, si Deus vitam concesserit, disscremus.* Et postea : *Pudet namque insaniam ipsius domui (d) sigillatim exponere, nec expedit breviter aliqua ex multis deridenda jaculis impetere; cum nostris teneatur in mentibus tota quandoque fidelibus publicare.*

De Alvari obitu nihil habemus certi (e). Neque

nostro memorato codice contentorum, quæ tamen ipse Paulo Alvaro adjudicat. In his apud Florezium, n. 69, quarto loco memoratur : *Liber de Genealogiis*, incipiens : *Duo sunt Adam : unus est protolapsus, alius est secundus Adam Christus* : quod nos, aut alio fine aliud, cum de Isidoro Hispalensi ageremus, inter ejus opera retulimus. nihil tamen certi de ejus auctore statuentes. In Galliarum regis Bibliotheca, part. iii, pag. 281, cod. 2444 notatur hunc *Scintillarum* Pauli Alvari tractatum in aliis collicibus Venerabili Bedæ tribui. In Atensi, classis iv, decur. 6. p. 245, a Bousquiere tribuitur Joanni Defensori. In Bodleiana, class. iv, codd. 1383 et 1393, Cassiodoro. In Escorialensi Etymologiarum sancti Isidori codice, sæculo, ut videtur, xi exarato, digramm. et plat. 1, n. 14, quo loco : *De angelis* in Isidori textu, lib. vii legitur : *Novem esse ordines angelorum sacre Scripturæ testantur* : in margine autem habetur hæc nota antiqua manu et Gothici saporis : *ALVARUS. Nunquam legisse me in nullo anticorum doctore recolo, novem ordines angelorum, nisi in sancto Gregorio, et a domno Isidoro, quæ forsau ex Alvaro nostro descendit. Et observandum in ea Gregorium sancti, Isidorum vero domni titulo honestari.*

(d) Itã pro domus, de qua supra egerat, idoli nimirum cujusdam.

(e) Cf. Florezius, t. XI, pag. 30, n. 33, ad annum Christi 861, aut circa id tempus Alvari exitum refert.

enim vel titivilitio quidem æstimari debet quod pseudo-Luitprandus dixerit (a) obiisse Cordubæ sanctum virum patricium Alvarum quarto die mensis Maii æra cævi, Christi vero 869. Quantumvis ei temere credens Joannes Tamalus, Martyrologio Hispano hæc die uti sanctum invexerit. Hæc sunt Tolætanæ apotheoses; nam et nuper dictus Luitprandus (b), et symmista ejus Julianus (c), sanctum et sanctitatis opinione Cordubæ florentem oræ rotundo appellant. Oscitantiam Joannem Tamali nunquam satis demirari possum, qui cum in elogio dixisset de Alvaro, fuisse, ut quidam credunt, sancti Eulogii fratrem: inde in notis, seu actis ejus, hunc nostrum confunderi non dubitavit cum Alvaro, Eulogii fratre, qui una cum altero utriusque fratre Isidoro in Germania peregrinati sunt: de quibus Eulogius in epistola ad Willesindum Pampilonensem, ut in Eulogio diximus.

Cæcus utique est qui non videt Alvarum ipsum fateri se non ullo sanguinis sed uno familiaritatis et mutæ consuetudinis vinculo Eulogium habuisse sibi obnoxium. Chrissime in Vita: « A primævo adolescentiæ flore charitatis dulcedine et Scripturarum amore, uno vinculo concordæ innexi hujus vitæ, etc., duximus jugum. » Et infra, cum dixisset consuevisse Eulogium abbatis Sperandei frequentare domum: « Ibi eum, inquit, primitus videre merui, ibi ejus amicitia dulci inhæsi, ibi illi individua sum nexus dulcedine. » Et quæ sequuntur. Putastis germanos fratres sic potuisse forte fortitima invicem sibi notos fieri? Sed nonne ipse Alvarus peregrinationis meminit fratrum Eulogii? « Nec ei sufficit monasteria patriæ suæ, ait, invisere, quin potius occasione fratrum suorum, qui ipsis diebus in Franciæ finibus exsulabant, indemptam viam arripuit. » Hæc in Tamalium non sine bile, cum

A actis Alvari colophonem ab eo hunc impositum mirabundi ad animum advertimus: « Unum notabis, quod licet fratres vocentur beati Eulogii Alvarus et Isidorus: non carnis nexu, sed contubernii vinculo fuerit. » Judicium hominis nugacitibus dediti! qui vere semel in eas angustias detrusus, unum eundemque de duobus Alvaris conficiendi, videns forte superiora quæ laudavimus Alvari nostri Pauli cum Eulogio amicitia, non utique consanguinitatis, testimonia: fratrem vere germanum Eulogii alterum Alvarum abdicare, et a cognatione illius ejicere non dubitavit.

Eulogii autem hæc quæ subjicitur, vindictas secundum naturalem utriusque, et Isidori et Alvari cum Eulogio fraternitatem decerni præstabunt. In epistola ad Willesindum, in qua de eorum in Togatæ Galliæ partes arrepto itinere agit: « Adeo ut in exilio meo, inquit, nihil præter affectuosam peregrinorum fratrum, et destitutæ familiæ præsentiam suspirarem. » Cujusnam familiæ? Ostendit infra: « Igitur cum proprium revisere arvom, piæ matris Elisabeth, seu sororum suarum Niole et Anulons, juniorisque fratris Joseph urgeret affectus: cogio ut adhuc remaneam, nec sinis abire mœrentem; sed utroque vulnere percussus cor meum tu jam mœderi non poterat, cui et peregrinatio fratrum, et desolatio domesticorum quotidianum afferbant lamentum. » At quantumvis demus fratres ab eo utrumque appellari potuisse charitatis obnoxium, uti *patrem* aut *matrem sororesque*, nec minus *fratres* sæpe alios, hoc tantum respectu, Eulogius idem vocasse legitur: hæc excusatio ad alium non pertinet, scilicet Alvarum, qui de Eulogio loquens in ejus Vita, uti jam diximus, *fratres* Eulogii Isidororum et Alvarum inepte, nisi germanos appellasset.

(a) Anno 859.
(b) Anno 846, n. 290.

(c) In Chronic., tom. 433

ALVARI CORDUBENSIS

OPERA

In lucem primum edita ex codice Gothico almæ Ecclesiæ Cordubensis, ab octingentis annis scripto.

(Apud. Florez., Hispaniæ sacræ tom. XI.)

INCIPIIT

CONFESSIO ALVARI^a.

Excelsus Deus, ineffabilis, invisibilis, a quo bonum, et per quem fit quodcumque elaret honestum, quem nemo digne rogare valet, et quem omnis sermo, licet indigne, rogare audeat; sine quo nihil est, et absque quo impietas omnis procedit: Deus, qui sine qualitate es bonus, sine quantitate magnus, sine situ præsens, sine effusione formæ ubique diffusus: Deus

C qui corporalis^b non es, et per incircumscripam substantiam ubique es. Qui sursum residendo regis, deorsum contendo adeo, extra circumdas, infra^c et omnia penetrans: Deus qui mala omnia odis, eaque occulto consilio, utique justo, plerumque permittis: Deus qui sicut malum, quod nihil est, odis, ita bonum, quod aliquid est, amas. Qui non natus

^a Per *b* non per *r* nomen Alvari scribitur in hoc codice.

^b Ms., *corporalem*.

^c *Infra* pro *intra* frequenter apud veteres.